

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

Konventionaliserade flerordsenheter i svenska som andraspråk

Flerordsworkshop 19 mars 2013

Göteborg

Julia Prentice

Käppen i hjulen (Prentice 2010)

Behärskning av svenska konventionaliserade uttryck
bland gymnasieelever med varierande språklig bakgrund

Forskningsfrågor

- Finns det skillnader i behärskning av konventionaliserade uttryck mellan olika elevgrupper
 - Som kan relateras till elevernas språkliga bakgrund, dvs. modersmål, startålder för inläring e. d.
 - Vad gäller olika aspekter av lexikal kompetens, t.ex. förståelse och produktion?
- Finns det skillnader i behärskning av enskilda konventionaliserade uttryck mellan olika elevgrupper?
- På vilket sätt avviker eleverna från konventionaliserade mönster i sin produktion av konventionaliserade uttryck i samband med undersökningen?

Material

- Enkätundersökning
 - 212 elever gymnasieelever, 10 olika klasser, två olika skolor i Göteborg
 - 186 studerar i flerspråkig miljö, 26 i en helsvensk klass (jämförelsegrupp)

Enkäten (se handout)

Fyra olika deltest, 55 uttryck sammanlagt

- A flervalstest (förståelse)
- B lucktest med kontext
- C lucktest utan kontext
- D Matchningstest (kollokationer)

Kvantitativ analys

Tabell 6: Resultat för hela enkäten per startåldersgrupp (% av maximalt resultat)

	GRUPP L1	GRUPP L2/tidig startålder ≤ 6	GRUPP L2/ sen		Totalt	JK
			startålder ≤10	startålder >10		
Antal elever	74	75	19	18	37	26
Resultat	72%	50%	46%	33%	39%	82%

Delresultat

	GRUPP L1	GRUPP L2/tidig (startålder, ≤ 6)	GRUPP L2/ sen startålder			JK
			Informanter med startålder ≤10	Informanter med startålder > 10	Totalt	
Antal elever	74	75	18	19	37	26
A förståelse	84 %	72 %	72 %	57 %	64 %	91 %
D kollokationer	74 %	55 %	54 %	43 %	49 %	83 %
B produktion i kontext	72 %	41 %	33 %	16 %	24 %	83 %
C produktion utanför kontext	64 %	34 %	24 %	14 %	19 %	74 %

Kvalitativ analys

De tio "svåraste"

hålla någon i schack (20/186)

- *sätta käppar i hjulen (36/186)*
- *få upp ögonen för något (37/186)*
- *på rak arm (39/186)*
- *livet leker för någon (40/186)*
- *med något i högsta hugg (41/186)*
- *klättra på väggarna (43/186)*
- *få något/någon på halsen (50/186)*
- *lyckligt ovetande (53/186)*
- *inte för fem öre (54/186)*

Exempel

Vanliga kontaminationer

På rak sak, på rak hand, med något i högsta grad,

Idiosynkratiska kontaminationer

på rak sikt, med något i högsta domstolen, få en riktig pratkvarn på nacken/köpet, få upp hakan för något

Exempel

Icke-idiomatiska svar

Hänga på väggarna, äta på väggarna, få en riktig pratkvarn på axeln

svårt ovetande, hemligt ovetande

Ogrammatiska svar

det är tråkigt att titta på människor som Karlsson på väggarna för att de är uttråkade, inte för mycket/enda öre,

Slutsatser

Det finns en rad signifikanta skillnader mellan startåldersgrupperna

→ Språklig bakgrund och inte minst startålder för inlärning verkar vara en relevant faktor när det gäller behärskning av konventionaliserade uttryck

Signifikanta skillnader mellan grupperna L1 och L2/tidig i varje deltest

→ Även andraspråkselever på avancerad nivå med en relativt tidig startålder för sin andraspråksinlärning har svårare än förstaspråkseleverna att lösa uppgifter av typen som de ställs inför i denna undersökning.

(se Abrahamsson & Hyltenstam 2009)

Eleverna med lågt resultat associera i många fall utifrån en enstaka konstituent till andra uttryck som delar vissa lexikala eller semantiska komponenter

kan bl.a. leda till intressanta kontaminationer

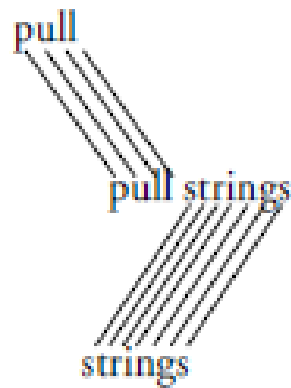
Med tanke på teoretiska antagande om de konventionaliserade uttryckens representation i det mentala lexikonet (se t.ex. Bybee 1998)

- Indikationer om associationer mellan olika uttryck utifrån enstaka komponenter

Detta är också intressant med tanke på de konventionaliserade uttryckens roll i ordinlärningsprocessen

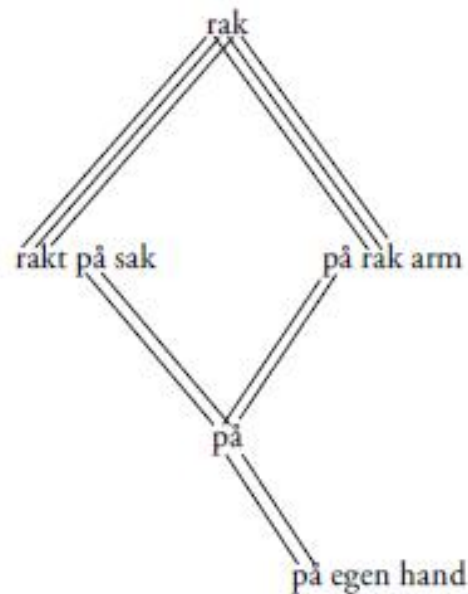

Antaganden om representation i det mentala lexikonet

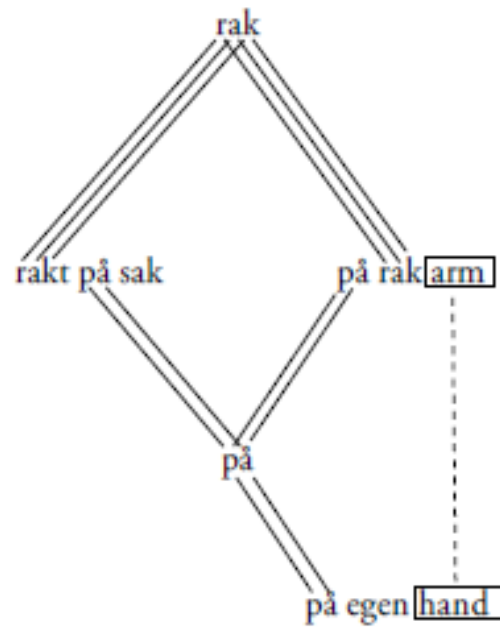

FIGUR 1: *Relationen mellan ett idiom och dess lexikala komponenter*
(Bybee 1998:425, 2006:713)

Tänkbar beskrivning baserad på kontaminationer...

FIGUR 4: *Nätverk mellan de kontaminerade uttrycken och deras lexikala komponenter (efter Bybee 1998, 2006)*

FIGUR 4.2: *Nätverk mellan olika konventionaliserade uttryck och deras lexikala och semantiska komponenter*

Och sen då...?

Ett svenskt konstruktikon

Ordlistor, ordböcker och grammatiska beskrivningar kan inte fånga alla problematiska aspekter i samband med flerordningar

- Delvis schematiska uttryck
- Likheter mellan olika flerordningar på semantisk och lexikal nivå (jfr Prentice 2010)
 - konstruktionsgrammatisk beskrivning kan förtydliga hur vissa problem uppstår

- *Variationer på temat 'upphöra med /avsluta ngt'*

lägga NN PP NN

*Lägga ngt på hyllan, lägga något på is, lägga ngt åt sidan,
lägga ngt till handlingarna ...*

(jfr Bybee 1998, 2006, Prentice 2010)

Andraspråksinlärning mellan lexikon och grammatik

komma att_{IE} VB

komma_{PRET,SUP} att_{IE} VB

jfr

jag kommer att lösa det urgamla filosofiska problemet

och

jag kom att lösa det urgamla filosofiska problemet

Fortsättning på det lexikala/fraseologiska spåret

Projekt: En svensk akademisk ordlista

(se Carlund, Jansson, Johansson Kokkinakis, Prentice & Ribeck 2012)

- Nordiskt samarbete
- Korpus med akademiska texter

<http://spraakbanken.gu.se/swe/forskning/akademiska-ordlistor>

En svensk akademisk fraslista

- Ta fram flerordningar ur korpusen utifrån frekvensband och Mutual Information (MI)
 - Bedömningstest med lärare
 - Test med språkhandledningsstudenter
- (Se Simpson-Vlach & Ellis 2010)

